

OVERZICHT VAN DE BELANGRIJKSTE GEBEURTENISSEN OP HET GEBIED VAN DEN BOSCHBOUW IN ONS LAND

door

Prof. Ir J. H. Jagen Gerlings.

Wanneer men zich bezint op de belangrijkste gebeurtenissen op het gebied van den boschbouw in Nederland gedurende het tijdvak 1 September 1942/43, dat treden twee zaken naar voren, die van groote, men mag wel zeggen, alles beheerschende betekenis zijn voor ons boschbedrijf en alles, wat zich in dien tijd verder voordeed, in belangrijkheid ver overtreffen.

● Het zijn het met ingang van 17 Juni 1943 onder Staatstoezicht brengen van alle bosschen (*Besluit Staatstoezicht op de Bosschen 1943*) en het uitvaardigen van *Voorschriften in zake indeeling, meting en sorteering van in Nederland geveld hout*. (I.M.E.S.-Voorschriften).

Beide maatregelen grijpen diep in in hetgeen ten aanzien van het boschbezit in Nederland geleidelijk is gegroefd en vooral in het, particulier boschbezit, dat omstreeks 80 % daarvan uitmaakt.

Tot voor kort verheugde de boschbezitter zich over een vrijwel onaantastbaar beschikkingsrecht over zijn bosschen. Hij was volkomen vrij in de uitoefening van zijn beheer, waarover hij alleen aan zich zelf verantwoordiging verschuldigd was. In de bestemming van zijn boschterrein, de instandhouding van zijn bosschen en de velling van zijn boomen was hij geheel eigen meester. Slechts door de Boschwet 1922 en vooral door de Natuurschoonwet 1928 — wanneer hij zich althans vrijwillig daaronder stelde — werden hem eenige beperkingen in zijn beschikkingsrecht opgelegd. Gevolg van een en ander is, dat het Nederlandsche boschareaal tot nu toe gevormd wordt door de som van de oppervlakten der toevallig in ons land aanwezige bosschen, die elk volgens de persoonlijke inzichten en opvattingen van de eigenaren worden beheerd en door hen al of niet worden in standgehouden. Al naar de wisseling in deze inzichten, de economische positie en de liefhebberij van de elkaar opvolgende eigenaren, de veranderingen in het bezit, zoowel als de conjunctuur van de houtmarkt en van de verschillende vormen van de bodemcultuur, vertoonen zoowel de totale boschopervlakte van ons land, de zorg voor de instandhouding van de bosschen, als de hoeveelheid en de sortimenten van het jaarlijks geveld hout groote schommelingen.

En toch heeft het bosch een algemeene taak in onze samenleving te vervullen. De voortkoming van hout is wel in de eerste plaats een algemeen belang van de bevolking. Daarbij moeten, om slechts een greep te doen, allerlei andere economische en sociale belangen worden genoemd, als het verschaffen van werkgelegenheid en inkomsten aan derden, het beveiligen tegen verstuiving van de duinen, onmisbaar voor de bescherming van ons land tegen de zee, de hêteugeling van zandverstuiving ter bescherming van den daarachter gelegen cultuurgrond, het verschaffen van gelegenheid tot ontspanning en de bevordering van het landschapsschoon, terwijl de bosschen ook op het gebied van de zacht en de natuurwetensckape een groote betekenis hebben.

In mijn vorige overzichten en de belangrijkste gebeurtenissen op het gebied van den boschbouw in ons land mocht ik reeds meermalen uiting geven aan het algemeen in de houtimporteerde landen van Europa groeiend inzicht, dat na dezen oorlog de in elk land aanwezige bosschen een belangrijker rol ter voorziening in de houtbehoefte van hun bevolking zullen moeten vervullen dan vroeger. Ik wees er telkens op, dat dit, ondanks ons geringe boschbezit, ook voor ons land geldt.

Maar niet alleen ten aanzien van de houtvoorziening wijzigen zich de tot dusverre gehuldigde inzichten; dit geldt ook voor de overige beteekenissen van het bosch voor de samenleving. Er wordt thans meer waarde gehecht aan de algemeene betekenis van de bosschen dan vroeger het geval was. Stond vroeger, vooral in ons land, het persoonlijk belang van den boschbezitter op den voorgrond, geleidelijk wordt de betekenis van de bosschen en boomen voor het huishouden van een volk als primair beschouwd, zonder nochtans te kort te doen aan het belang van den eigenaar.

Toch kwam dit ruimere inzicht bij ons reeds in 1899 naar voren, toen de Regeering tot de instelling van het Staatsboschbeheer overging, omdat zij de zorg voor den

boschbouw, als nationaal belang, niet veilig achtte in handen van particulieren en waarbij zij als haar meening uitsprak, dat deze zorg in het algemeen belang door de Overheid te hand dient te worden genomen. Dit inzicht komt eveneens tot uiting in de Boschwet 1922 en in de Natuurschoonwet 1928.

Het Besluit Staatstoezicht op de Bosschen 1943 is geheel gegrond op het beginsel, dat de beteekenis van het bosch voor de samenleving overheerscht boven het persoonlijk belang van den eigenaar. Het boschbouwbedrijf in Nederland wordt door dit besluit op dezen grondslag geregeld. Er wordt hiermede in de ontwikkeling daarvan een sprong gedaan oyer een tijdperk van minstens 50 jaren, waarin zich hoogstwaarschijnlijk dit proces geleidelijk van zelf zou hebben ontwikkeld.

Het valt niet te ontkennen, dat het doen van dezen sprong voor den conservatieven Nederlandschen boschbezitter, conservatiever dan de doorsnee Nederlander, veel van zijn aanpassingsvermogen zal vergen. Maar ook wordt door deze maatregelen een zware last en groote verantwoordelijkheid gelegd op het orgaan, dat met de uitvoering daarvan is belast en plotseling wordt gesteld voor een taak, die niet alleen omvangrijk en moeilijk is, maar veel takt en menschenkennis van het personeel vereischt.

Bij besluit van 19 Mei 1943 van de Secretarissen-Generaal van Landbouw en Vischerij, van Justitie, van Financiën, van Opvoeding, Wetenschap en Kultuurbescherming en van Binnenlandsche Zaken (Verordeningenblad voor het bezette Nederlandsche gebied, Aflevering 18, verschenen 17 Juni 1943) (Nederl. Boschb. Tijdschr. 1943 blz. 298) worden met ingang van laatstgenoemden datum alle bosschen, andere houtopstanden en boomen met het geveld hout, aanwezig op het terrein, waarop het heeft gestaan, alsmede alle ondernemingen, tot welker bedrijf behoort het kweken van plantsoen en laanboomen, het winnen van boschzaden of de handel daarin, voor zoo veel het deze producten betreft, onder Staatstoezicht gebracht (art. 3).

Dit toezicht wordt uitgeoefend door het Staatsboschbeheer. Aan het hoofd daarvan staat de Directeur van dezen tak van dienst, daarin bijgestaan door een afdeling „Particulier boschbezit“, waarvan de leider uit den kring van de particuliere boscheigenaren wordt benoemd. De Houtvesters bij het Staatsboschbeheer, waaraan een vertegenwoordiger van het particulier boschbezit uit hun ambtsgebied als raadsmán wordt toegevoegd, doen daarbij, elk in hun ambtsgebied, als „lagere organen“ dienst, terwijl ook de ambtenaren en te werkgestelden van het Staatsboschbeheer met een taak op het gebied van het toezicht kunnen worden belast. (Art. 5).

Het Staatstoezicht, dat in den vorm van bedrijfstoezicht geschiedt, heeft ten doel (Art. 5): 1e het behoud, de bescherming en de verzorging van het bosch, 2e het leiding geven aan het boschwezen in het belang van het geheele volk, 3e de verhooging van de productiviteit van het bosch tot vervulling van zijn taak, welke volgens Art. 2 is gelegen in zijn beteekenis op economisch en sociaal gebied, op dat der bodemcultuur, alsmede op dat der jacht en de natuurwetenschap, 4e het deskundig voorlichten van en raadgeven aan de boscheigenaren en 5e de uitvoering van alle wettelijke maatregelen, betrekking hebbende op bosschen en andere houtopstanden.

Aan het Hoofd van het Staatstoezicht wordt opgedragen er zovoel mogelijk voor te zorgen, dat het boschareaal in stand blijft, door in plaats van boschgrond, waaraan een andere bestemming wordt gegeven, terreinen van dezelfde grootte te beboschen. Voorts dient hij de bebosching van woesten grond te bevorderen, indien deze meer voor den boschbouw dan voor den landbouw of voor ander gebruik geschikt is en niet als natuurreservaat in aanmerking komt. (Art. 6). Ten slotte moet het Hoofd bevorderen het vormen van boschschappen, welke ten doel hebben versnipperd boschbezit in één beheer te vereenigen. (Art. 7).

In genoemd besluit wordt verder bepaald, dat het Hoofd van het Staatstoezicht op de bosschen een bosch, waarvan het ontstaan en het behoud uit een oogpunt van landsbelang noodzakelijk zijn, tot „banbosch“ kan verklaren. In dat geval kan hij den bezitter van een zoodanig bosch voorschrijven bepaalde maatregelen met betrekking tot de velling en de aanplanting en maatregelen ter beveiliging van den bodem te treffen of na te laten. De kosten en de winstderving welke door een en ander voor de boscheigenaren ontstaan komen dan ten laste van den Staat, die hen daarvoor schadeloos stelt. (Art. 8).

Het Hoofd van het Staatstoezicht dient bij de vaststelling van voorschriften voor de opleiding van vakkundig boschpersoneel den bevoegden Departementen van advies. (Art. 9).

In het Besluit Staatstoezicht op de Bosschen wordt in één geval, het *rechtstreeks* ingrijpen in het boschbedrijf aan het Hoofd van dit toezicht uitdrukkelijk voorgeschreven, waar hem de verplichting wordt opgelegd de hoeveelheid van het jaarlijks in elk bosch te vellen hout te bepalen. (Art. 14 lid 1).

Voorts kan het Hoofd het vellen of rooien van houtopstanden, boomen en stobben gelasten en de bestemming van het hout bepalen (art. 14 lid 1); ook kan hij aan een boscheigenaar de verplichting opleggen de terreinen, waarop vellingen of rooiingen hebben plaats gehad, te herbebosschen (art. 14 lid 2).

Overigens wordt hem in ruime mate de mogelijkheid tot indirect ingrijpen geboden, wanneer dit in het belang van de bereiking van het doel van het toezicht noodig is. Zoo wordt in art. 10 in het algemeen bepaald, dat het Hoofd binnen het kader der bepalingen van het besluit den boscheigenaren en den ondernemingen tot welke der drijf behoort het kweken van plantsoen, het winnen van boschzaden, of de handel in deze producten, kan voorschrijven, bepaalde maatregelen te treffen of na te laten.

Bovendien worden den boscheigenaren bij dit besluit verschillende verplichtingen opgelegd waarvan de nakoming in het algemeen aan het toezicht van het Hoofd of aan diens uitdrukkelijke goedkeuring is onderworpen, terwijl voor enkele zaken een verbod in het besluit wordt uitgevaardigd.

Wat de positie van den boscheigenaar betreft, zoo wordt in art. 11 uitdrukkelijk gezegd, dat hij, behoudens zijn verantwoordelijkheid voor de aaleving van alle in dit besluit voortvloeiende verplichtingen, het beheer voert over zijn bosschen.

Hij dient echter bij de uitoefening van zijn bedrijf zijn verplichtingen tegenover de samenleving na te komen (art. 12). Deze verplichtingen worden met name genoemd, en wel: 1e een zorgzaam en duurzaam beheer van het bosch met als doel een zoo groot mogelijke voortbrenging van werkhout voor de verschillende onderdeelen van het houtgebruik; 2e de verzorging van den boschgrond; 3e een goede ontsluiting van het bosch door wegen voor den houtafvoer; 4e het afweren van gevaren voor het bosch door het voorkomen en bestrijden van elke schade door dieren of planten, alsmede van boschbranden en het verhoeden van stormschade; 5e het rekening houden met de rechtmatige belangen van aan grenzende terreinen; 6e het behoud van de schoonheid en het eigen karakter van het landschap en 7e het behoud van de dieren- en plantenwereld in overeenstemming met de belangen van den boschbouw, den landbouw en de natuurbescherming.

De boscheigenaren zijn voorts verplicht desverlangd den organen van het Staatstoezicht inlichtingen te geven over het beheer van hun bosschen en dezen de gelegenheid te geven hun bedrijven te controleren (art. 13).

Het is den boscheigenaren verboden houtopstanden en afzonderlijke boomen zonder vergunning van het Hoofd van het Staatstoezicht te vellen of te doen vellen, te rooien of te doen rooien of stobben te rooien, (art. 14 lid 3), handelingen te verrichten, welke ten gevolge kunnen hebben, dat houtopstanden of boomen afsterven (art. 14 lid 4) en houtopstanden en boomen te snoeien, van zoover zulks niet volgens regelen van den boschbouw geboden of gebruikelijk is (art. 14 lid 5).

Belangrijk is de bepaling in art. 15, waarbij aan de eigenaren van bosschen, welke in totaal een grootte van meer dan 10 ha hebben, de verplichting wordt opgelegd volgens een eenvoudige, door het Hoofd van het Staatstoezicht goed te keuren, voor hun rekening voor een tijdvak van telkenmale 10 jaren op te stellen *bedrijfsplan* te werken. De hier bedoelde boscheigenaren moeten voorts jaarlijks ter goedkeuring door het Hoofd van het Staatstoezicht overleggen een *kapplan*, dat de te vellen perceelen bosch, hoeveelheden hout en houtsoorten aangeeft, alsmede een *cultuurplan*, dat de werkzaamheden in het komende jaar bevat. Zij moeten van de resultaten van het bedrijf boek houden (art. 15).

Intusschen heeft de Directeur van het Staatsboschbeheer, Hoofd van het Staatstoezicht op de Bosschen, bij beschikking van 26 Juli 1943, no. D. 1365 bepaald, dat aan boscheigenaren, wier bosschen een grootte hebben van meer dan 10 ha doch van minder dan 50 ha, voor den tijd van één jaar vrijstelling wordt verleend van deze verplichtingen. (N.B.T. 1943 blz. 386).

De boscheigenaar behoeft de toestemming van het Hoofd van het Staatstoezicht voor het bestemmen van een bosch voor gebruik voor andere doeleinden (art. 16), terwijl de grondkamer resp. de Secretaris-Generaal van het Dep. van Landbouw en Visscherij, indien het bosch betreft, alleen met toestemming van genoemd Hoofd, resp. na het Hoofd te hebben gehoord, een verklaring van geen bezwaar afgeeft voor het vervreemden van landbouwgronden. Bedoelde toestemming wordt echter geweigerd, indien de rechtshandeling, vooral door versnippering van het boschbezit, een ernstig nadeel zou blijken voor de vervulling van de taak van het bosch. (art. 18).

Er moge op worden gewezen, dat de betrokkene tegen de voorschriften van de lagere organen van het Staatstoezicht in beroep kan gaan bij het Hoofd daarvan en tegen beslissingen en voorschriften van het Hoofd bij den Secretaris-Generaal van het Dep. van Landbouw en Visscherij, wiens uitspraak definitief is. De termijn van beroep

is één maand na de ontvangst van de beslissing of van het voorschrift. Indien het bij de beslissingen om aanzienlijke belangen op het gebied van de natuurbescherming gaat, doet de Secretaris-Generaal van het Dep. van Landbouw en Visscherij geen uitspraak dan na overleg met den Secretaris-Generaal van het Dep. van Opvoeding, Wetenschap en Kulturbescherming (art. 19).

Voor de gemeentebosschen en de bosschen van andere publiekrechtelijke lichamen kan de Secretaris-Generaal van het Dep. dat het toezicht over dit lichaam heeft, aanvullende voorschriften uitvaardigen.

Bij het *Besluit Staattoezicht op Bosschen 1943* worden bovendien wijzigingen gebracht in enkele wetten en beschikkingen, op het gebied van den boschbouw of welke dezen raken (art. 25).

Belangrijk is de afschaffing van den Boschraad door intrekking van de artikelen 1 en 2 van de Boschwet 1922. Voorts is art. 7 ingetrokken waarin aan publiekrechtelijke lichamen, alsmede aan vereenigingen en stichtingen van algemeen nut, de verplichting wordt opgelegd om van het voornemen tot velling of dunning ten minste één maand te voren schriftelijk kennis te geven aan den directeur van het Staatsboschbeheer.

De eveneens ingetrokken artikelen 16 en 17 handelen over sancties, gesteld op de overtreding van een verbod of niet-nakoming van een voorwaarde, als bedoeld in eenige bepaling dezer wet.

De instelling van een Productiecommissaris voor den Boschbouw en de Houtteelt bij de Organisatiebeschikking Bodemproductie 1939 wordt door intrekking van de artikelen 7, 17, en 19 van deze beschikking ongedaan gemaakt. Voorts worden de houtteelt en de boschbouw door wijziging van de Bodemproductiewet 1939 en van het Bodemproductiebesluit 1939 daaruit uitgeschakeld. De wijziging van de Natuurschoonwet 1928 houdt verband met de hierboven genoemde wijzigingen.

Ter aanvulling van het *Besluit Staattoezicht op Bosschen 1939* heeft de Directeur van het Staatsboschbeheer, Hoofd van het Staattoezicht, bij beschikking van 11 Augustus 1943, n. D. 1380 (N.B.T. 1943, blz. 386) bepaald, dat voor het boschbedrijfsjaar 1944 — als zoodanig geldt in het algemeen het tijdvak van 1 October tot en met 30 September — aan boscheigenaren of aan gebruiksgerechtigden van bosschen op grond van art. 14, lid 1 van genoemd *Besluit*, een algemeene last tot velling wordt opgelegd. De op grond van deze bepaling op hen rustende verplichtingen worden hun per schriftelijke „lastgeving tot velling en oplevering van hout” bekend gemaakt. Zij zijn gehouden de hun bij deze lastgeving opgelegde verplichtingen onvoorwaardelijk, naar sortimegten en vóór het einde van het boschbedrijfsjaar na te komen. Bij lastgeving kan ten aanzien van de voor bepaalde sortimenten vastgestelde hoeveelheden de voorwaarde worden gesteld, dat aan die verplichting op een vroeger tijdstip dan vóór het einde van het boschbedrijfsjaar 1944 moet zijn voldaan.

Op de nakoming van deze op de boscheigenaren rustende verplichtingen wordt controle uitgeoefend, terwijl zij, aan wie lastgevingen als bovenbedoeld zijn verstrekt, overeenkomstig art. 13, lid a van het *Besluit*, verplicht zijn door het verstrekken, op 5 Januari, 5 April, en 5 October 1944 van „opleveringsverklaringen”, telkens over het alsdan afgehoopen tijdperk, over de nakoming hunner verplichtingen inlichtingen te geven.

Voor de vellingen, welke op grond van deze beschikking geschieden, wordt de kapvergunning, krachtens art. 14, lid 3 van het *Besluit*, beschouwd te zijn verleend tot de in de lastgeving genoemde hoeveelheden, onder voorwaarde van herbeplanting overeenkomstig de te geven aanvullingen op grond van art. 14, lid 2.

In een artikel „Bemerkungen zur Forstaufsichtsverordnung 1943” licht Oberforstmeister Hagemann het *Besluit Staattoezicht op de Bosschen 1943* toe (N.B.T. 1943 blz. 321).

Dit besluit is niet onverwacht uit de lucht komen vallen. In het vorige overzicht (N.B.T. 1942 blz. 421) wees ik reeds op het op 1 Juli 1942 in de *Deutsche Zeitung* in den Nederlanden van de hand van Oberforstmeister Hagemann verschenen artikel, waarin de betrokken verordening in uitzicht werd gesteld. Ik mocht er toen tevens op wijzen, dat het vraagstuk om tot een meer deskundig beheer van het particulier boschbezit te komen reeds geruimen tijd door onze vereeniging in studie was genomen en dat het bestuur in 1941 een commissie heeft benoemd, de *Commissie Tutein Nolthenius*, die tot taak had richtlijnen aan te geven voor het maken van een boschbedrijfsregeling voor particulier boschbezit.

Nadat het rapport dezer commissie in de vergadering van October 1942 was besproken werd de gelegenheid geopend tot het inbrengen van bezwaren tegen het daarin voorgestelde. Voor zoover de ingekomen bezwaren juist bleken heeft de commissie deze

in haar rapport verwerkt. Het aldus herziene rapport is in April 1943 door onze vereeniging uitgegeven onder de titel: „Richtlijnen voor het samenstellen van een bedrijfsregeling voor Boschbezit in Nederland”.¹⁾ Het is een gedegen stuk werk, dat dit moeilijke vraagstuk tot in bijzonderheden behandelt. Voor de boschbezitters vormt het thans een event welkome als onmisbare vraagbaak en leidraad.

De Nederlandsche Houtemaatschappij beschikt thans over een afzonderlijke afdeling voor de boschinventarisatie. Het aantal opdrachten voor opname van particuliere bosschen neemt steeds toe.

De boschbezitters, die dieper in het wezen en de taak van boschbedrijfsregeling en de daarbij voorkomende inzichten willen dringen, wordt verwezen naar het belangwekkende artikel van Prof. Dr. Beekman: „De Boschbedrijfsregeling en de Tijdstroomingen”, verschenen in het Juli- en het Augustusnummer van dit jaar van dit tijdschrift.

De tweede, ons geheele boschbedrijf met inbegrip van den houthandel beheerschende maatregel is de wijziging, bij beschikking van den Secretaris-Generaal van het Departement van Handel, Nijverheid en Scheepvaart van 14 Mei 1943, no. 23 H.V. van de Houtbeschikking 1941, no. 1. Bij eerstgenoemde beschikking die op 1 October 1943 in werking treedt, wordt aan genoemde Houtbeschikking een nieuw artikel 7 bis, toegevoegd, waarin wordt bepaald, dat het verboden is hout dat geveld of gerooid is uit bosschen of andere houtopstanden in Nederland, voor zoover dit hout in den handel wordt gebracht, anders in te deelen, te meten, te sorteeren of op te werken dan overeenkomstig de omschrijvingen, neergelegd in de door den Gemachtigde voor het Boschwezen, de Houtvoorziening en de Jacht vastgestelde „I.M.E.S.-voorschriften 1943”. (N.B.T. blz. 303). Op deze bindend verklaarde I.M.E.S.-voorschriften heeft genoemde Gemachtigde eenige toelichtingen op en aanwijzingen voor de uitvoering bekend gemaakt.

Terloops zij hierbij opgemerkt, dat de afdeling Houtvoorziening (H.V.) van den Dienst van den Gemachtigde voor het Boschwezen, de Houtvoorziening en de Jacht is ingesteld bij beschikking van den Secretaris-Generaal van het Departement van Handel, Nijverheid en Scheepvaart van 11 November 1942. Deze afdeling heeft tot taak het behandelen van alle industriële en handelsaangelegenheden met betrekking tot hout en houtproducten (N.B.T. 1943 blz. 92).

De I.M.E.S.-voorschriften wijken belangrijk af van de tot nu toe in onze bosschen en in den handel gebruikelijke wijze van meten en sorteeren van het geveld hout.

Niet ontkend kan worden dat er op dit gebied in ons boschbedrijf nog al wat hapt. In 1927 werd door onze Vereeniging een commissie benoemd om meer eenheid te brengen in de afmetingen en benamingen der inlandsche houtsoorteringen; zij bracht in 1928 haar verslag uit. Het resultaat was echter gering. Intusschen werd de behoefte aan een uniform verslag, meting en sorteering van het hout alsmede aan statistische gegevens steeds meer gevoeld, te meer, omdat een betrouwbare statistiek over de in ons land aanwezige bosschen haar voltooiing naderde.

Dit deed onze Vereeniging besluiten opnieuw een poging te doen om te komen tot eenheid in de sortimentsindefining van hout. In 1938 werd wederom een commissie ingesteld, de z.g. Standaarddeeringscommissie, waarin houtproducenten en houthandelaren samenwerkten. Het bestuur stelde vervolgens in 1940 een Commissie in voor de meting van hout. De verslagen dezer commissies zijn neergelegd in de door de Nederlandsche Boscbouwvereeniging in 1941 uitgegeven „Sorteringslijsten voor Inlandsch Rondhout” met als bijlage „Het Meten van Hout”.

In zijn voorwoord zegt de voorzitter terecht: „Meer en meer blijkt, ook in ons land, een goede en betrouwbare houthandel slechts mogelijk is, indien het hier geveld hout „behoorlijk gesorteerd aan de markt komt. Een handel in een zoo algemeen gebruikt „artikel als hout, die soms nog werkt met maten uit een tijd, die eeuwen achter ons „ligt, die geen vaste normen heeft voor sortimenten en kwaliteiten, die weelal en die niet „zeer persoonlijke connecties met houtproducenten (bosch- of laanbezitters) en die niet „beschikken kan over de noodige statistische gegevens, raakt op den duur achterop en „past niet meer in het tegenwoordige economische bestel. De handel zelf zoowel als de „houtgebruikers zullen van dit conservatisme geleidelijk de nadeelen gaan ondervinden, „ook al zijn deze niet dadelijk merkbaar”.

Deze woorden laten aan duidelijkheid niets te wenschen over. Willen wij echter als houtproducenten en houthandelaren met ons boschbedrijf niet alleen blijven staan

¹⁾ Verkrijgbaar bij den penningmeester te Arnhem tegen storting van f 1.— op zijn postrekening no. 171898.

in het economisch bestel der volkeren, dan is het noodzakelijk, dat ons hout op een internationaal aannemelijke en vergelijkbare wijze wordt ingedeeld, gemeten en gesorteerd. In tegenstelling met de door de Standaarddeeringscommissie ontworpen werkwijze, is dit internationale karakter eigen aan de I.M.E.S.-voorschriften. Dit is vooral van groote betekenis op statistisch gebied.

De uitvoering van deze voorschriften zal ongetwijfeld in het begin veel moeilijkheden opleveren; niet het minst voor de boschbezitters, die tot nu toe niet gewoon waren het geveld hout te sorteren en te meten. Ook de houthandel zal er in den aanvang onwennig tegenover staan, hij zal zich in veel opzichten moeten heroriënteren.

Ook deze maatregel is gegrond op het beginsel, dat de boschbezitter als eigenaar en beheerder van een deel van ons nationale boschbezit met achterstelling van zijn persoonlijke belangen, het algemeen belang moet dienen.

Moge beide maatregelen door de betrokkenen worden gezien als noodzakelijk om ons boschbedrijf te verheffen van een som van elk op zich zelf staande en een eigen doel hebbende bedrijven, die, hoewel veelal met liefde en toewijding, elk op eigen wijze worden gevoerd, tot een nationaal geheel met een gemeenschappelijke taak: in de eerste plaats de voorziening van de samenleving met hout, dat een der voornaamste behoeften daarvan vormt. Maar mogen zij ook inzien, dat ons boschbedrijf, wanneer het geregeld zal zijn, zooals de bedoelde maatregelen dit voorschrijven, een gelijkwaardige plaats ten opzichte van die in andere landen zal kunnen innemen. Mogen de boscheigenaren ten slotte bedenken, dat het Staatstoezicht uitdrukkelijk tot taak wordt gesteld, het behoud, de bescherming en de verzorging van het bosch en de verhooging van zijn productiviteit, o.m. door het deskundig voorlichten van en raadgeven aan de boscheigenaren.

Worden de bedoelde maatregelen aldus begrepen, dan is een opwekking om mede te werken om de uitvoering ervan zoo goed mogelijk te doen, plaats hebben en de moeilijke beginperiode zoo snel mogelijk te doorworstelen, overbodig. Dan bestaat het uitzicht, dat het Staatstoezicht zal kunnen leiden tot een gewaardeerde, vruchtbare samenwerking tusschen Staatsboschbeheer en boschbezitters.

Het Staatsboschbeheer en de Nederlandsche Heidemaatschappij hebben de gelukkige gedachte gehad om een proefverkaveling volgens de I.M.E.S.-voorschriften gereed te maken, resp. in de Houtvesterij „Breda en op het terrein Waterberg bij Arnhem, waar geregeld deskundige voorlichting wordt gegeven. Beide lichamen hebben bovendien de I.M.E.S.-voorschriften in een drukwerkje in zakformaat uitgegeven. Ongetwijfeld zal het personeel van deze instellingen behulpzaam zijn bij de toepassing dezer maatregelen.

Stond onze boschbouw in hoofdzaak in het teeken van de techniek van den aanleg, de verjonging en het onderhoud der bosschen, voortaan zal daarnaast de economische zijde daarvan meer dan tot nu toe de aandacht vragen.

Behalve de zoeven besproken wijziging van de *Houtbeschikking 1941 no. 1* van 14 Mei 1943, waarbij de I.M.E.S.-voorschriften verbindend werden, hebben in den loop van deze verslagperiode nog eenige andere wijzigingen daarvan plaats gehad.

Zooals ik in het vorige overzicht reeds terloops mededeelde, vallen sedert 20 Juli 1942 onder het begrip „hout“ ook gerooide *stobben en/of stronken*, terwijl zij in nog niet gerooide toestand onder het begrip „hout op stam“ vallen (N.B.T. 1942 blz. 411). Ten aanzien van gerooide stobben en stronken geldt dus van genoemden datum af het verbod tot koopen, verkoopen of afleveren, gebruiken, verbruiken, bewerken, verwerken, verzagen daaronder begrepen, doen bewerken, doen verwerken, doen verzagen of voorhanden of in voorraad houden, behoudens verleende dispensatie, zonder daartoe van den Directeur van het Rijksbureau voor Hout verkregen schriftelijke vergunning. De van dit verbod tot een nader te bepalen tijdstip geldende algemeene dispensatie is dd. 25 September 1942 ten aanzien van stobben en stronken ingetrokken, doch gelijktijdig verleend ten aanzien van die stobben en stronken, waarvoor de Productie-commissaris voor den Boschbouw en de Houtteelt een vergunning dan wel een lastgeving tot rooien heeft gegeven, en zulks onder voorwaarde, dat zij uitsluitend worden bewerkt, verwerkt en/of gezaagd voor de doeleinden, door genoemde Productiecommissaris bij zijn vergunning of lastgeving vermeld. (N.B.T. 1942 blz. 555).

Nu nog niet gerooide stobben en stronken onder het begrip „hout op stam“ zijn gebracht, is op grond van de Bodemproductiebeschikking 1939 dus voor het rooien daarvan vergunning noodig van den Productiecommissaris.

Op 7 September 1942 werd wijziging in de *Houtbeschikking 1941 no. 1* aangebracht ten aanzien van hout, bestemd voor het maken van *klompen, en heele of halve houten zolen*, behalve dat, hetgeen overeenkomstig de bepalingen van den Directeur van het

Rijksbureau voor Hout daartoe verwerkt mag worden, voorzover dit hout ter beschikking is van en aanwezig is bij hem, die van de vervaardiging van genoemde voorwerpen zijn normaal bedrijf maakt, met uitzondering van den overgebleven afval. De zoeven bedoelde dispensatie is met ingang van 8 September 1942 ingetrokken ten aanzien van het verwerken van hout tot klompen en zolen, met uitzondering van hout, dat blijkens de voorwaarden, door genoemden directeur aan de aankoopvergunning verbonden, speciaal voor deze verwerking is bestemd. (T.N.B. 1942 blz. 481).

Door de wijziging van de Houtbeschikking 1941 no. 1 van 4 Maart 1943 (N.B.T. 1943 blz. 182) geldt een en ander ook voor hout bestemd voor het vervaardigen van *houten hakken*.

Bij deze laatste wijziging wordt voorts bepaald dat tot het begrip „hout” van de Houtbeschikking 1941 no. 1 behoort, hout ten houtafval, dat overeenkomstig de bepalingen van den Directeur van het Rijksbureau voor Hout verwerkt mag worden tot *houtslijp, cellulose of houtmeel*, voor zover dit hout of houtafval ter beschikking is van en aanwezig is bij hem; die van de be- of verwerking van papiergrondstoffen tot andere papiergrondstoffen zijn normaalbedrijf maakt. Met ingang van 3 Maart 1943 is de meerbedoelde dispensatie ten aanzien van het verwerken van hout, bestemd voor de verwerking tot hakken eveneens ingetrokken (T.N.B. 1943 blz. 182).

Met ingang van 14 September 1942 is meergenoemde dispensatie ook ingetrokken ten aanzien van het bewerken en verwerken, van *beukenhout* alsmede van het verkoopen en afleveren door fabrikanten aan gebruikers, verbruikers, grossiers en detaillisten van houtproducten, welke geheel of voor het grootste gedeelte van beukenhout of beukenfineer zijn vervaardigd, behoudens een schriftelijke vergunning van den Directeur van het Rijksbureau voor Hout. Dit verbod tot bewerken en verwerken van beukenhout geldt niet voor enkele met name genoemde uitzonderingsgevallen. (N.B.T. 1942 blz. 481).

Ten aanzien van het koopen, verkoopen en afleveren van gezaagd beukenhout is bedoelde dispensatie met ingang van 28 September 1942 ingetrokken (N.B.T. 1942 blz. 555).

Bij beschikking van 23 Maart 1943 heeft de Directeur van het Rijksbureau voor Hout de bij artikel 7 lid 6 der Houtbeschikking 1941 no. 1 verleende dispensatie ingetrokken ten aanzien van het bewerken, doen bewerken, verwerken, doen verwerken, verzagen en doen verzagen van *populieren-, eiken-, iepen, en esschenhout*, zoomede van alle hout (met uitzondering van naald- en beukenhout) voor de vervaardiging van bepaalde, met name genoemde artikelen. (N.B.T. 1943 blz. 226).

Voorts dient vermeld de wijziging van de Houtbeschikking 1941 no. 1 dd. 4 Mei 1943, waarbij ook het hout, dat mag worden verwerkt tot *rijwielfanden* onder het begrip „hout” in den zin dier beschikking wordt gebracht. De bedoelde dispensatie wordt voor dit hout, met uitzondering van dat, hetwelk speciaal voor deze verwerking is bestemd, eveneens met ingang van 4 Mei 1943 ingetrokken. (T.N.B. 1943 blz. 264).

Bij beschikking van den Secretaris-Generaal van het Dep. van Handel, Nijverheid en Scheepvaart van 24 Juli 1942, no. 36552 N.G. is de *Generatorblokjesbeschikking 1942 no. 1* in het leven geroepen. Omtrent den inhoud van deze regeling voor den verkoop en aflevering van dit artikel zij verwezen naar blz. 412 van jaargang 1942 van dit tijdschrift, waarin zij volledig is opgenomen.

Deze beschikking is intusschen gewijzigd op 4 Maart 1943. (N.B.T. 1943 blz. 182).

Bij besluit van den Secretaris-Generaal van het Dep. van Landbouw en Visserij van 23 September, no. 27146 is het *Inzamelingsbesluit Eikels, Kastanjes en Beukennoten* herzien. De volledige tekst vindt men op blz. 555 van den jaargang 1942 van dit tijdschrift.

Ook in het najaar 1943 is de inzameling van Rijkswege geregeld. De inzamelingsactie staat onder leiding van het Aan- en Verkoopbureau van Akkerbouwproducten (A.V.A.).

In het tijdvak 1 September 1942/43 werden eenige Prijzenbeschikkingen getroffen en wel:

1. *Maximum kweekers- en verbruikersprijzen voor Kerstboomen*. (N.B.T. 1943 blz. 54).
2. *Prijzvoorschrift 1942 Dennen- en Sparappels*. (N.B.T. 1943 blz. 92).
3. *Prijzvoorschrift 1942 Eikels, Beukennoten en Kastanjes*. (N.B.T. 1943 blz. 93).
4. *Prijzvoorschrift Bosch- en Haagplantsoenen en Laanboomen*, ingegaan 1 September 1942 en van Kracht tot 1 September 1944 (N.B.T. 1943 blz. 311).

Met betrekking tot den boschbouw zijn voorts de volgende maatregelen getroffen:
1e. *Instelling van een Commissie voor Agrarische Vraagstukken*, bij besluit van den President van den Rijksdienst voor het Nationale Plan van 12/13 October 1942, B.Z.

no. 3 N.Pl. In deze commissie is de boschbouw vertegenwoordigd door Dr J. A. van Steyn. (N.B.T. 1942 blz. 558).

2c. *Beschikking-Generaal 1936* van 31 December 1942, no. 7312 I, Afd. K.W. van den Secretaris-Generaal van het Dep. van Opvoeding, Wetenschap en Kultuurbescherming, waarin wordt bepaald, welke vogels niet zullen behooren tot de beschermde vogels in den zin dier wet. (N.T.B. 1943 blz. 93).

3e. *Beschikking Vogelwet 1936* van 31 December 1942, no. 7313 I. Afd. K.W. handelende over het verlenen door de hoofden van plaatselijke politie van vergunningen tot het gebruik van geweren bij het dooden van vogels. (N.B.T. 1943 blz. 93).

4e. *Wijziging en aanvulling van het Economisch Sanctiebesluit 1941* bij beschikking van 3 Februari 1943 van de Secretarissen-Generaal van de Departementen van Landbouw en Visscherij, van Handel, Nijverheid en Scheepvaart en van Justitie, waarbij dit besluit zoodanig is gewijzigd en aangevuld, dat de sancties op overtredingen van verschillende wettelijke maatregelen, welke het economische leven rikken, voortaan ook van kracht zijn met betrekking tot handelingen, welke worden verricht in strijd met bepalingen en voorschriften van de Bodemproductiewet 1939. (T.N.B. 1943 blz. 182).

5e. *Inzamelingsbesluit Boschbessen* bij beschikking van den Secretaris-Generaal van het Dep. van Landbouw en Visscherij van 21 Juni 1943, no. 11251. Dit besluit bepaalt, dat het in nader door den Productiecommissaris voor den Tuinbouw en de Ooftheelt aan te wijzen gemeenten verboden is boschbessen in te zamelen, te vervoeren of af te leveren, behoudens een door of namens dezen te verlenen vergunning. (N.B.T. 1943 blz. 340).

6e. *Opening en sluiting van de jacht* voor verschillende wildsoorten. (N.B.T. 1943 blz. 340).

De drie strenge winters, die achter ons liggen, deed bij velen de vrees ontstaan voor gebrek aan brandstoffen voor den winter 1942/43. Overal zag men in de bosschen sprokkelaars bezig een voorraadje brandhout bijeen te verzamelen, terwijl in vele bosschen menschen bezig waren om stobben en stronken uit den grond te halen.

In het belang van de brandhoutvoorziening heeft de Productiecommissaris voor den Boschbouw en de Houtteelt in het najaar 1942 een oproep in de pers laten opnemen, waarin ernstig beroep werd gedaan op alle boscheigenaren om zooveel mogelijk de bevolking in de geslachten te stellen in de bosschen aanwezige doode hout, dat voor huisbrand geschikt is, te verzamelen.

Bovendien werden de boschbezitters verzocht zooveel mogelijk het rooien van stobben — waarvoor ingevolge de bepalingen van de Bodemproductiebeschikking 1939 een vergunning moet worden aangevraagd — toe te staan.

Ten slotte werd in deze oproep gezegd, dat tegen boscheigenaren, die niet meewerken, het nemen van dwingende maatregelen niet zal uitblijven.

Deze oproep is gevolgd door een circulaire van den Productiecommissaris van 25 November 1942 aan de boscheigenaren; waarin wordt gewezen op het belang, om zooveel mogelijk te voorzien in de behoefte aan brandhout van de streekbevolking en om houtdiefstallen te voorkomen, dat zij een zekere hoeveelheid brandhout voor verkoop aan de plaatselijke bevolking gereed doen maken. Door verkoop aan particulieren of aan overheidsinstanties, die de brandhoutvoorziening van de bevolking wenschen te regelen, zou het doel, de voorziening van de streekbevolking van brandhout, het best worden bereikt.

Aan den wensch van vele leden van de Nederlandsche Boschbouwvereniging werd tegemoet gekomen door het instellen met ingang van 1 Januari 1943 van een Commissie tot het samenstellen van een „Handleiding voor het oogsten, behandelen, bewaren en zaaien van boschbouwzaden“.

Het betreft hier een aangelegenheid van groote beteekenis, niet alleen voor het kweekersbedrijf, maar ook voor den aanleg van bosch door kunstmatige bezaaiing. Bij het zelf oogsten van het zaad is het herkomstvraagstuk veel eenvoudiger. Maar wij weten ook alle, dat aanleg van bosch door bezaaiing vele voordelen biedt boven planten, niet alleen wegens de normale ontwikkeling van het wortelgestel, het wegvallen van de periode van groeistilstand, of kwijnen, wanneer de planten niet dadelijk „aanslaan“, de ruimere gelegenheid tot selectie, die de jonge cultuur biedt, de geritgeré uitgaven wanneer de zaaiicultuur gelukt, enz.

In het tijdvak Augustus 1942/43 had wederom een flinke uitbreiding plaats van de domeinbosch, ressorterend onder het Staatsboschbeheer. Behalve kleinere eigenwinsten ter uitbreiding of afronding van het domeinbosch, kwamen de navolgende eigendomsverkrifgingen tot stand:

1. 23 ha van het complex genaamd „de Zeijerstrubben”, in totaal groot plm. 39 ha; deze gronden zijn gelegen in de provincie Drenthe nabij de boswachterij „Zeijen”. De verwerving is geschied ter bewaring van typisch Drentsch oud loofhoutbosch:

2. Plm. 40 ha van het complex, genaamd „Groote Bosch”, onder Slenaken; deze aankoop is van beteekenis voor het blijvend in standhouden van de nog weinige resten van het typische Limburgsche bosch.

3. Het landgoed „de Lange Bleek” in totaal groot 226,3990 ha en gelegen onder de gemeente Maarheeze is aan het Staatsboschbeheer overgedragen en toegevoegd aan het ambtsgebied van den houtvester te Eindhoven onder den naam van boswachterij „Sterksel”.

4. Het gedeelte van het complex „de Sellingerbeets” onder Selligen in de provincie Groningen, dat geschikt is voor bebossching en een oppervlakte beslaat van plm. 430 ha, is gesteld ten name van het Staatsboschbeheer en toegevoegd aan het ambtsgebied van den houtvester te Emmen.

Het boschbouwtechnisch beheer van de bosschen en andere houtopstanden op de gronden, behorende tot het landgoed „Trompenburg” te 's Graveland, tezamen groot plm. 14 ha, wordt van 1 Januari 1943 gevoerd door en op kosten van het Departement van Landbouw en Visscherij (Staatsboschbeheer).

Zooals uit de omschrijving van de genoemde terreinen reeds blijkt, zijn er eenige bij waarvan de verwerving in eigendom door den Staat het behoud beteekent van belangrijke objecten, wat betreft natuurwetenschap en landschapsschoon.

In dit verband zij gewezen op de aanwijzing door den Secretaris-Generaal van het Dep. van Landbouw en Visscherij als natuurreservaat van het stroomgebied van het riviertje „de Goorloop”, in de boswachterij „Hapert”, groot plm. 24 ha, belangrijk als gagel- en wilgenbroek en als broedplaats voor zangvogels en van het z.g. „Kranenveen”, groot plm. 8 ha, gelegen in de boswachterij „Hooghalen”.

De uitbreiding der werkzaamheden van het Staatsboschbeheer op het gebied van landschapsverzorging en natuurbescherming was aanleiding tot het instellen van de afdeling „Natuurbescherming en Landschapsverzorging” onder leiding van den houtvester Ir G. A. Overdijkink. Als landschapsdeskundige en planoloog zijn daar onderscheidelijk werkzaam gesteld Ir H. Otto en Ir J. B. Hermans. Volgens het Jaarverslag van het Staatsboschbeheer over 1941 zijn in dat jaar plm. 1500 plannen voor werkverruiming met Rijkssubsidie ter beoordeeling aan dezen dienst voorgelegd.

Het aantal landgoederen, erkend als zoodanig in den zin van Artikel 1 der Natuurschoonwet 1928 breidt zich nog steeds uit. Op 31 December 1941 was de wet van toepassing op 431 landgoederen met een gezamenlijke oppervlakte van plm. 57547 ha.

Het zal misschien velen lezers vreemd aan doen te vernemen, dat er is ingesteld de boswachterij „Wieringermeer” ter grootte van 500 ha en toegevoegd aan het ambtsgebied van den houtvester te Alkmaar. Men verwacht in dit aan de Zuiderzee ontweekerd landbouwgebied geen bosch.

Van de hand van den houtvester P. B o o d t is in de afleveringen November 1942 t.e.m. Januari 1943 een zoowel cultuurtechnisch als geschiedkundig belangrijk artikel verschenen „De bebossching en de beplantingen in den Wieringermeerpolder”.¹⁾ Behalve de aanleg van bijna 400 ha bosch, genaamd „Robbenoord”, op voor den landbouw ongeschikte grond in den N.O.-hoek van den polder zijn er plm. 35 ha wandelbosch aangelegd; er zijn begraafplaatsen en erven van boerderijen beplant benevens kavelpunten, overhoeken, kanaalbermen, wegen e.d.

Het aantal aangiften ingevolge de Boschwet 1922 bedroeg volgens het Jaarverslag Staatsboschbeheer 1941 in dat jaar 1664; het aantal aanvragen om vergunning tot velling ingevolge de Bodemproductiebeschikking 1939 was in het seizoen 1942/43 minder dan in het vorige, toen dit aantal 50637 bedroeg. Ook de hoeveelheid hout, waarvan de velling is gelast, is — behalve voor wat betreft populieren- en generatorhout — over het algemeen geringer dan in het vorige seizoen. Niettemin zal zij den houtaanwas ongetwijfeld ook in dit tijdvak wel aanmerkelijk hebben overtroffen. Uit het Jaarverslag 1941 van het Staatsboschbeheer blijkt, dat in het vellingsseizoen 1941/42 door vergunningen en lastgevingen voor velling is vrijgekomen, voor naaldhout 678.833 m³, voor populieren 261.533 m³ voor ander loofhout 213.829 m³ en voor generatorhout 24.893 m³, d.i. tezamen 1.179.088 m³. Wanneer men bedenkt, dat de jaarlijksche houtaan groei in ons land ten ruwste op 500.000 m³ werd geschat, dan kan men ook in deze cijfers het bewijs zien, dat ons staande houtvoorraadskapitaal snel aan het afnemen is.

¹⁾ Als afdruk voor f1.— verkrijgbaar bij den penningmeester te Arnhem, giro no. 171898.

Inmiddels noopt het gedwongen gebruik van ons inlandsch hout tot belangstelling daarvoor. De Commissie Inlandsch Hout heeft de goede gedachte gehad een boekje uit te geven getiteld: „Waarvoor wordt ons inlandsch loofhout gebruikt”, waarin door Prof. A. te Wechel op vlotte wijze het een en ander wordt medegedeeld over de eigenschappen en de geschiktheid voor verschillende doeleinden van een dertiental van onze voornaamste loofhoutsoorten.

Dat de belangstelling voor dit onderwerp groot is blijkt wel uit het feit, dat na toezending van een exemplaar aan hen, die door hun werkkring daarvoor in aanmerking kwamen, de geheele oplaat van 1500 exemplaren reeds binnen een maand was uitgeput.

Het is te hopen, dat de tweede druk van dit boekje, dat werkelijk in een bestaande behoefte blijkt te voorzien, spoedig zal kunnen verschijnen, waardoor de vele teleurgestelde aanvragers alsnog bevredigd zullen kunnen worden.

De vele vellingen, die inderdaad een verontrusting omvang dreigen aan te nemen, maken het voor de instandhouding van ons boschareaal dringend noodig, dat na iedere velling dadelijk wordt herplant. De controle op de naleving van deze verplichting omvatte in het seizoen 1941/42 in totaal 10351 gevallen; ook in den zomer van 1943 werd zij door het Staatsboschbeheer weer ter hand genomen.

Gelukkig maakte de weersgesteldheid gedurende den winter 1942/43 het mogelijk de werkzaamheden in de bosschen vrijwel zonder onderbreking uit te voeren. Veel plantsoen werd nog in het najaar uitgeplant, wat tevens een welkome ontlasting van de werkzaamheden in het voorjaar beteekende. In tegenstelling met vorige jaren was het voorjaar 1943 voor de cultuur gunstig; de werkzaamheden konden vroeg beginnen. Er deed zich echter wederom gebrek gevoelen aan plantsoen en arbeidskrachten, terwijl ook het vervoer van de groote handelskwekerijen naar het plantterrein vaak moeilijkheden opleverde. Met het oog op het te kort aan plantsoen worden de kwekerijen op vele bezittingen uitgebreid en gaan veel boschbezitters er toe over op eigen terrein gewonnen zaad te gebruiken. Door het geheele land werden zooveel mogelijk boomzaden verzameld.

Om aan de groote vraag naar populierenstek, dat door den Nederlandschen Keuringsdienst (N.A.K.) te Wageningen is goedgekeurd te kunnen blijven voldoen, werd de populierenkwekerij van de Nederlandsche Heidemaatschappij te Hoog-Keppel uitgebreid.

De werkzaamheden van de door de Nederlandsche Heidemaatschappij in het leven geroepen commissie voor het onderzoek van exotische houtsoorten werden in de verslagperiode krachtiger aangevat.

Aangaande de boschbescherming zij in de eerste plaats vermeld, dat de beheerders van bosschen in het voorjaar vaak in zorg waren in verband met het uitwerpen van fosforpreparaten, dat vooral in jonge dennenbosschen ernstige, telkens weer oploeiende branden tengevolge had. De hierdoor teweeggebrachte schade is volgens mededeeling van den Directeur der Nederlandsche Heidemaatschappij niet gering en bleek extra bewaking noodig.

In het najaar 1942 werd door genoemde maatschappij een nieuwe plaat over boschbrandbestrijding uitgegeven en op ruime schaal verspreid. Ook de verschenen herdruk van het boekje over boschbrand van de hand van den oud-houtvester M. de Koning vond weer gretig aftrek, vooral bij personen, betrokken bij de boschbrandweerorganisaties.

Wat de beschadigingen betreft, waarvan onze bosschen, in het afgelopen tijdperk ernstig hadden te lijden, zoo dient te worden vermeld het wederom hevig optreden van het lariksmotje, dat deze houtsoort in het vroege voorjaar op veel plaatsen geheel of bijna geheel kaal vrat. Wel vormden deze boomen weer nieuwe naalden, maar deze bleven slechts klein. Ook de lariksbladwespen traden plaatselijk wederom ernstig op. De eikenbladroller richtte wel bedenkelijke maar toch geringere schade aan dan in het voorjaar 1942, toen deze zoo bijzonder ernstig was. Opvallend is het hevige optreden in dezen zomer van de eikenmeeldauw.

Ter bestrijding van de iepenziekte in Nederland zijn in het najaar 1942 19.000 doode en zieke iepen voor velling aangewezen.

Ten aanzien van de boschbouwwetenschap moet worden herinnerd aan den in het najaar 1942 gehouden wetenschappelijken cursus, welke als gewoonlijk door een groot aantal personen werd bijgewoond.

De heer L. J. van Dijk, houtvester bij het Boschwezen in Ned. Indië promoveerde op een proefschrift „Landschapsbedrijven” als middel tot opheffing van onontwikkelde streken in Nederlandsch Indië.

Van het werk van Dr. B. K. Boom, „Nederlandsche Dendrologie" en van dat van Ir. G. A. Overdijkink „Langs onze Wegen" verscheen de 2e druk.

Voorts moet worden gewezen op de verschijning van twee ook voor den boschbouw belangrijke werkjes: „Inleiding tot de Plantensociologie" door J. Meltzer en V. Westhof, en „Overzicht der Plantengemeenschappen in Nederland" door V. Westhof, Ir. J. W. van Dijk en H. Passchier. (Uitgaven No. 6 en 7 van de Bibliotheek van de Natuurhistorische Vereeniging).

Een voor den Nederlandschen boschbouw zeer lezenswaardig werk is de in 1943 uitgegeven: „Boomenspiegel voor den Wandelbaar" door Leclercq. Helaas is dit boek reeds thans uitverkocht.

Ten slotte mag worden gewezen op het onlangs verschijnen van het boekje „Boschbouw" van schrijver dezes, als nr. 14 van „Noorduy'n's Wetenschappelijke Reeks".

Niettegenstaande de moeilijke reisgelegenheid kan de Nederlandsche Heidemaatschappij toch doorgaan met het geven van boschbouwcurssussen. Er werden er te Frederiksoord en te Hilversum gehouden. Het feit, dat deze laatste cursus door ongeveer 100 personen werd bezocht mag wel mede als bewijs dienen van de groeiende belangstelling voor den boschbouw in ons land. Genoemde maatschappij maakte in den laatsten winter een begin met het geven, vooral in ambtsgebieden met veel boschwerk, van kleine cursussen of praat-avonden voor lager personeel. Ook deze bijeenkomsten blijken door de betrokkenen zeer op prijs te worden gesteld.

In de verslagperiode ontvielen den boschwetenschap twee geleerden, waarvan de eerste in Nederland door herhaald bezoek veel vrienden had, n.l. Dr. h. c. F. Erdmann, en Prof. Dr. A. K. Cajander.

Ondanks den oorlog hadden de werkzaamheden van het „Centre International de Sylviculture" in het verslagjaar op de gewone wijze voortgang. De 6e zitting werd in September 1942 te Weenen gehouden en bijgewoond door de vertegenwoordigers van 15 staten, w.o. den Nederlandsche gedelegeerde Dr. J. A. van Steyn. Besloten werd tot oprichting binnen het kader van het C.I.S. van een Internationale Commissie voor Houtgebruik onder voorzitterschap van Prof. M. Lëvon te Helsinki, terwijl het Comité zich tot de daaraan aangesloten staten zal wenden, teneinde de noodige gegevens te verkrijgen voor het samenstellen van een houtbalans.

Van de belangrijke serie monografieën „Silvae Orbis" van het C.I.B. verscheen in het verslagjaar de 4e uitgave: „Die Baumarten der Nördlich-Gemässigten Zone und ihre Verbreitung" door Prof. Dr. Th. Schmucker. In dit uitnemende werk wordt op grond van de daarover tot nu toe verschenen publicaties op 120 kaarten de natuurlijke verbreiding aangegeven van een groot aantal houtsoorten. De 5e uitgave, Dr. G. Luncz, „Les plantations routiéres et leur importance au point de vue forestier", eveneens in het verslagjaar verschenen, is ongetwijfeld ook voor ons land met zijn vele lanen van belang.

De tweede uitgave van het C.I.B., het tijdschrift „Intersylva", bevatte in het verslagjaar wederom belangrijke publicaties.

Zoo blijft de internationale samenwerking op het gebied van de boschbouwwetenschap ondanks den oorlog gehandhaafd.